

חדשות סרוגים < יהדות < על סדר היום < גאון, נווד ומסתורי: מי אתה מר שושני?

יהדות, על סדר היום

גאון, נווד ומסתורי: מי אתה מר שושני?

הרבה מסתורין עוטפים את דמותו של 'מר שושני', תלמיד חכם ובעל השכלה רחבה ללא גינונים ובעל זהות נסתרת. הסיפור איך נחלץ מזרועות הנאצים נראה כנרקח אצל טובי התסריטאים, לקראת יום פטירתו. מי אתה מר שושני?

הרב ספי גלדצהלר

17:00 10.01.21 כ"ו בטבת תשפ"א

מתוך ויקיפדיה

היום, כ"ו טבת, לפני 53 שנים הסתלק מהעולם 'מר שושני', אחד האנשים המסתוריים ביותר בעולם בתקופה המודרנית שהיה גם אחד הגאונים ביותר בעולם היהודי.

מיהו מר שושני? תלמיד חכם גאון באופן נדיר, נווד מוזנח ומוזר ומורה מופלא ואכזרי, כך העידו תלמידיו ומכריו אך יותר מכולם, היטיב לתאר אותו, תלמידו הידוע אלי ויזל: "הצרפתית שלו הייתה טהורה, האנגלית שלו מושלמת, והיידיש שבפיו הותאמה למבטא של בן-שיחו. הוא היה מדקלם בעל-פה מתוך הַוּדוֹת ההודיות ומספר הזוהר.

עוד באותו נושא

למה משנת מניטו מפחידה חלקים בציבור
התורני?

מאחר שהיה יהודי נודד, הרגיש כבן-בית בכל תרבות. תמיד מלוכלך, מוזנח, הוא דמה לקבצן או לליצן. הוא היה חובש כובע פצפון, תמיד אותו הכובע, על ראש ענקי, עגול, תפוח. מי שנתקל בו ברחוב ולא הכירו, התרחק בגועל, אגב, לסיפוקו הרב".

אך מה זהותו? היכן נולד והיכן למד? מי היו רבותיו? האם היו לו אשה וילדים? ומה היה שמו האמיתי? את זה תלמידיו לא ידעו. על הנסיונות לברר את זהותו נשברו כבר לא מעט קולמוסים, זאת משום שהאיש שמר בקנאות על זהותו הנסתרת עד כדי כך שאפילו לא הסכים לעלות לתורה כדי לא לחשוף את שמו האמיתי.

על פי השמועה נולד סביב 1895, עוד כילד התפרסם כבעל זיכרון פנומנלי, והוריו ערכו עמו מופעים שבהם הופגנו יכולותיו. יש הסוברים שבשל הטראומה שנגרמה לו במופעים הוא אימץ בהמשך את אורח החיים המיוחד שלו. ימי ילדותו ובחורותו עלומים, אך ככל הנראה בשנות ה-20 של המאה הקודמת השקיע את כספו בבורסה בארה"ב ולאחר המשבר של 1929 איבד את כל הונו.

בעשור שלאחר מכן הסתובב במרוקו ובארצות המגרב, שם למד היטב את השפה הערבית, את מנהגי יהדות המזרח ואת מנהגי האסלאם.

איך שרד את השואה? קדוש מוסלמי או פרופסור למתמטיקה

מלחמת העולם השנייה תפסה את מר שושני דווקא באירופה, בצרפת ויתכן שהיה נשלח למחנות השמדה אלמלא הנס שארע לו. קציני הגסטפו עצרו אותו, והיות ולא היו בידו מסמכים המעידים על זהותו ועקב היותו נימול, הואשם כי הוא יהודי. מר שושני ניסה להסביר לחוקרים כי הוא מוסלמי והרי גם המוסלמים נימולים. הנאצים לא היססו והזמינו את המופתי הראשי של צרפת על מנת לבדוק את הדברים. המופתי הסתגר עם מר שושני בחדר במשך חמש שעות ולאחר מכן יצא החוצה ואמר כי מדובר באיש מוסלמי קדוש!

המצבה של מר שושני באורגוואי. (צילום: אליהו גליל)

בגרסה אחרת של הסיפור המצוטט מפיו של תלמידו **פרופסור שלום רוזנברג**, מר שושני ניסה להבריא את הגבול מצרפת לשווייץ הניטרלית, בגבול עצר אותו קצין גרמני ששאל אותו לזהותו. שושני הציג את עצמו כפרופסור למתמטיקה מגרמניה. ענה הקצין, אין לך מזל יהודון אני עצמי פרופסור למתמטיקה. שושני לא התבלבל וענה לקצין: אשאל אותך שאלה – במידה ותדע לענות עליה – תירה בי. במידה ולא תדע את התשובה תשחרר אותי מבלי לשאול שאלות נוספות.

שושני ומניטו

אחרי מלחמה"ע ה-2: בין השנים 1947-1952 שהה שושני בצרפת. באותן שנים שימש כמורה פרטי. באותן השנים היה בקשר עם כמה מגדולי אנשי הרוח היהודיים של צרפת, בהם הפילוסוף עמנואל לוינס, פרופ' אנדרה נהר ו**הרב יהודה ליאון אשכנזי 'מניטו'**.

מניטו הזמין אותו ללמד בבית הספר שלו ולימים סיפר עליו כך: "יתכן ושמעתם על אחד הגדולים שלאחר מלחמת העולם הוא היה יחיד במינו, קראו לו מר שושני, שמעתם עליו? שמעתם על שושני? הכרתי אותו היטב מיד אחרי המלחמה הייתה לי הזכות להכיר אותו הוא אהב להפעיל את קסמו על הסובבים אותו הוא היה בעל ידע מדהים! בעל זכרון יוצא מן הכלל.

הוא היה באמת בעל חכמה יוצאת מן הכלל! לא ידעתי אם הוא היה בן אנוש או משהו אחר! הוא היה עילוי, ויתכן מאוד, שבישיבה שלו, לא היה לו עם מי לדבר, אז השתגע מזה, נהיה משוגע. אבל, תבינו אני מדבר על מישהו שלא הכרתם, היינו אומרים שיגעון מתוך כבוד, אנשים היו אומרים עליו: שהוא 50% משוגע, ו-50% גאון. זה לא נכון, הוא היה 100% גאון, ו-100% משוגע!"

הרב אשכנזי הסתייג מדרכו של שושני ופעם אחת לאחר שיעור שלו ביקש מהסטודנטים שסיכמו להביא לו את המחברות שלהם. מניטו קרא את הסיכומים, החזיר להם את המחברות ואמר להם לקרוע אותן. לאחר זמן לא רב דרכיהם של מניטו ושושני נפרדו.

הרב מניטו על מר שושני (בצרפתית)

וכך הסביר הרב אשכנזי באחד משיעוריו, לאחר שנים, את ביקורתו על שושני: "הוא היה חריף ביותר. בכל שיעור הוא היה הורס את הכל. לא משאיר אבן על אבן. תמיד היה מראה שלא מבינים כלום. אבל הוא היה משאיר את הקהל ללא שום תשובה, ללא שום תוכן חיובי. לא כך מחנך מתנהג זה אסור, אם אתה הורס אתה צריך לבנות. אני הורס לפעמים כדי לבנות המטרה שלי כמחנך היא לבנות, לא להרוס אם בדרך צריך להרוס, הורסים. אבל זה רק בדרך. אצלו עניין אותו רק השלב של ההריסה, זה הרה-אסון"

בשנת 1952 עלה מר שושני לישראל, בה שהה בקיבוץ בארות יצחק ובמקומות נוספים כעבור ארבע שנים ירד שוב בצרפת, ולאחר שנה היגר לדרום אמריקה, והתגורר במונטווידאו. פטירתו פלאית לא פחות מחייו: מר שושני נפטר מהתקף לב בכ"ו בטבת תשכ"ח, 26 בינואר 1968, בדוראסנו שבאורוגוואי, במהלך סמינר לחניכי בני עקיבא ולמורים דתיים.

בשעת מותו היה לדו תלמידו פרופסור שלום רוזנברג. בכיסו נמצא פתק ובו מספר טלפון בשווייץ של אדם שהכירו. כאשר התקשרו למספר הטלפון, התברר כי אותו אדם נפטר יממה קודם לכן. כך נותרה אישיותו עלומה גם אחרי מותו. על מצבתו כתוב: "מר שושני לידתו וחיו סתומים בחידה"

אז מהי זהותו של שושני?

תלוי את מי שואלים: הרב אשכנזי אמר כך: "על פי המבטא, ניתן לומר שהיה ליטאי, זה היה ברור, המבטא שלו בעברית היה מבטא ליטאי", הרב דוד אביחיל דווקא אמר הפוך: "לפי המבטא שלו ניכר שהוא היה ספרדי, כנראה ממרוקו".

אלי ויזל כתב: "אף אחד לא ידע את שמו או את גילו, מאין בא, מה שימח אותו ומה היה טיבם של פחדיו, מה הוא ניסה להשיג או לשכוח, זאת לא ידענו. מוצאו נע בין מרקש לוויילנה, בין קישינב לצפת, בין כלכותה לפירנצה..."

אבל בסופו של דבר אלי ויזל גילה: לאדם הזה קראו מרדכי רוזנבאום! תלמידו הגדול הנוסף של שושני, הלא הוא פרופ' שלום רוזנברג דווקא חלק על אלי ויזל וסבר שמר שושני הוא לא אחר מתלמידו של הראי"ה קוק זצ"ל: הלל פרלמן ואף קרא לבנו הלל על שמו.

בשנים האחרונות היטיבו להוכיח החוקרים משה נחמני ויעל לוין ע"פ עדויות ואף תמונות כי אכן שושני הוא הלל פרלמן ובכך כנראה באה סוגיה זו על מקומה בשלום.

הרב ספי גלדצהלר, ראש בית המדרש למשנת מניטו 'הרוח הגדולה' ומחבר הספרים 'מסע בראשית' ו'תפסתם את זה' על משנת מניטו

אנחנו עושים מאמץ גדול לאתר את בעלי הזכויות בצילומים. השימוש ביצירות שבעל הזכויות בהן אינו ידוע או לא אותר נעשה לפי סעיף 27א ל"חוק זכויות יוצרים". אם זיהיתם צילום ואתם בעלי הזכויות בו, יש לפנות ל srugim@srugim.co.il

לא רק קורונה: כך תימנעו מהידבקות בשפעת <<

מצאת טעות בכתבה? התוכן בכתבה מפר זכויות יוצרים שבבעלותך? נתקלת בפרסומת לא ראויה? דווח/י לנו

דעות הרב ספי גלדצהלר מר שושני